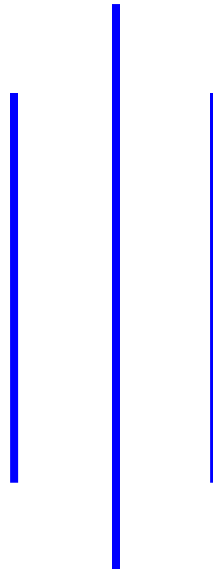

अपाङ्ता भएका व्यक्तिहरूको परिचय-पत्र वितरण निर्देशिका

२०६५

नेपाल सरकार

महिला, बालबालिका तथा समाजकल्याण मन्त्रालय

सिंहदरबार, काठमाडौं

अपाङ्गता भएका व्यक्तिहरूको परिचयऔपत्र वितरण निर्देशिका २०६५

नेपाल सरकार मन्त्रिपरिषदबाट स्वीकृत मिति २०६५

प्रकाशक :

नेपाल सरकार

महिला, बालबालिका तथा समाजकल्याण मन्त्रालय

सिंहदरबार, काठमाडौं

फोन : ०१-४२४१७२८

प्रथम संस्करण : २०६५ (१००० प्रति)

प्रकाशन मिति : २०६५ फागुन

अपाङ्गता भएका व्यक्तिहरूको परिचय-पत्र वितरण निर्देशिका, २०६५

१. परिचय

अपाङ्गता भएका व्यक्तिहरूको हितको संरक्षण र संवर्द्धन गर्ने , तिनका स्वास्थ्य, शिक्षा, रोजगारी, तालिम, पुनर्स्थापना तथा अवसर समानिकरण गराउँदै विकास प्रकृयाहरूमा समावेशीकरण गराउन तथा राज्यद्वारा तोकिएको सेवा , सुविधा र अवसरको उचित व्यवस्थापन गराउन अपाङ्ग संरक्षण तथा कल्याण नियमावली २०५१ को नियम ५ अनुसार अपाङ्गता भएका व्यक्तिहरूको परिचय - पत्र वितरण निर्देशिका २०६५, जारी गरिएको छ ।

२. परिचय-पत्र वितरणका आधार

नेपाल सरकारद्वारा प्रकाशित नेपाल राजपत्र खण्ड ५६ (२०६३ भाद्र २) माफत गरेको अपाङ्गताको परिभाषा र वर्गीकरण एवं संयुक्त राष्ट्र संघले पारित गरी नेपाल सरकारले हस्ताक्षर समेत गरिसकेको अपाङ्गता भएका व्यक्तिहरूको अधिकार सम्बन्धी महासन्धिको उद्देश्य , मर्म र भावना यस परिचय-पत्र वितरणका आधार हुनेछन् ।

३. उद्देश्य

- क) विभिन्न प्रकारका अपाङ्गता भएका नेपाली नागरिकहरूको पहिचान गर्ने , स्थानीय निकायदेखि नै त्यस्ता व्यक्तिहरूको लगत राख्न ।
- ख) नेपाल सरकारले २०६३ सालमा जारी गरेको अपाङ्ग सम्बन्धी राष्ट्रिय नीति तथा कार्ययोजनामुताविक एवं अपाङ्ग सम्बन्धी अन्य प्रचलित नीति तथा कार्ययोजना र नेपाल सरकारको अध्यावधिक विकास योजनाहरूका आधारमा अपाङ्गता भएका व्यक्तिहरूलाई उपलब्ध गराइनुपर्ने सेवा सुविधाहरू व्यवस्थित रूपमा प्रदान गर्ने ।
- ग) प्रचलित ऐन , नियम अनुसार अपाङ्गता भएका व्यक्तिहरूलाई सामाजिक सुरक्षा , न्याय , अधिकार र समानता प्रदान गरी उपयुक्त अनुकूलता (Reasonable Accommodation) सहित विकास प्रकृया र राज्यका संयन्त्रहरूमा समावेशीकरण गराउन ।
- घ) अपाङ्गताको प्रकृति र मात्राको आधारमा अपाङ्गता भएका व्यक्तिहरूले पाउने सेवा, सुविधा र अवसरको प्राथमिकिकरण गर्नु ।

४. लक्षित वर्ग

नेपाल राजपत्र खण्ड ५६ (२०६३ भाद्र २) अनुसार निर्धारण गरिएका सात प्रकारका वर्गीकरणमा रहेका अपाङ्गता भएका व्यक्तिहरू (अनुसूची १ अनुसार)

५. परिचय-पत्र वितरणका मापदण्डः

क) पूर्ण अशक्त अपाङ्गता : व्यक्तिको शारीरिक वा मानसिक प्रणालीहरूमा भएको कार्यगत विचलनका कारण अरूको साहारा लिएर पनि दैनिक जीवन संपादन गर्न नसक्ने अवस्थाका व्यक्तिहरू, तिब्र बौद्धिक अपाङ्गता भएका व्यक्तिहरू, पूर्ण रूपमा श्रवण दृष्टिविहिन व्यक्तिहरू तथा आफैं हलचल गर्न नसक्ने गरी पूर्ण रूपमा अशक्त भई अपाङ्गता भएका व्यक्तिहरूलाई 'क' वर्गको अपाङ्गताको परिचय -पत्र वितरण गरिनेछ । **यो रातो रङ्गमा सुनौला अक्षरले स्पष्ट पहिचान हुने गरी जारी गरिनेछ ।**

ख) अति अशक्त अपाङ्गता : निरन्तर अरूको सहयोग लिएर मात्र दैनिक जीवन सम्पादन गर्न, आवागमन गर्न, सञ्चार गर्न, लेखपढ गर्न सक्षम हुने व्यक्तिहरू, पोलियो वा अन्य कारणले शरीरको तल्लो भाग पूर्ण सकृय नभई वा मेरुदण्डमा चोट वा पक्षघात भई वा मांशपेशी विचलन भई मस्तिष्क पक्षघात भई कम्मरभन्दा मुनिको भाग कृयाशील हुन नसकी हिलचियर प्रयोग गर्नुपर्ने अवस्थाका व्यक्तिहरू, दुवै हातको पाखुरा मुनिको अङ्ग नभएका वा नचल्ने व्यक्तिहरू, दुवै खुट्टा पूर्ण कृयाशील नभई वैशाखीको प्रयोग गर्ने व्यक्तिहरू, पूर्ण दृष्टिविहिन व्यक्तिहरू, बहिरा व्यक्तिहरू, दैनिक जीवन सम्पादन आफैं गर्न सक्ने तर सिकाइमा समस्या भएका बौद्धिक अपाङ्गता भएका व्यक्तिहरू, निरन्तर अरूको सहयोग लिइरहनुपर्ने बहुअपाङ्गता भएका व्यक्तिहरूलाई 'ख' वर्गको परिचय -पत्र उपलब्ध गराइनेछ । **यो निलो रङ्गमा सुनौला अक्षरले स्पष्ट पहिचान हुने गरी जारी गरिनेछ ।**

ग) मध्यम अपाङ्गता : कृत्रीम अङ्गहरूको प्रयोग वा सहायक सामग्रीको प्रयोगबाट दैनिक जीवन सम्पादन आफैं गर्न सक्ने, पोलियो भई घुँडामुनिको अङ्गमा मात्र प्रभाव परेको, स्वतन्त्र रूपले हिँडडुल गर्नसक्ने शारीरिक रूपमा अपाङ्गता भएका व्यक्तिहरू, हत्केला भन्दा मुनिको कम्तिमा बुढी औँला र चोरी औँला नभएका तथा कुरकुच्चाभन्दा मुनिको भाग नभएका, मेरुदण्ड समस्या भई ढाड कुप्रीएको, सिकाइमा ढीला भएका बौद्धिक अपाङ्गता भएका व्यक्तिहरू, श्रवणयन्त्रको प्रयोगबाट मात्र सुन्न सक्ने सुस्तश्रवण

व्यक्तिहरू, शल्यकृयाबाट स्वरयन्त्र झिकी घाँटीको नलीबाट मात्र बोल्नसक्ने व्यक्तिहरू, तिब्र भकभके व्यक्तिहरू, तीन फीटमुनिका पुङ्का व्यक्तिहरू, चस्मा र श्रवणयन्त्र दुवै प्रयोग गर्ने श्रवणदृष्टिविहिन व्यक्तिहरू, लेन्स वा म्याग्नीफायरको प्रयोगबाट मात्र पढ्न सक्ने न्यून दृष्टियुक्त व्यक्तिहरू समूह 'ग' का अपाङ्गता वर्गमा पर्दछन् । यो पहुँलो रङ्गमा निलो अक्षरले स्पष्ट पहिचान हुनेगरी जारी गरिनेछ ।

घ) सामान्य अपाङ्गता : शारीरिक अङ्गहरूमा सामान्य विचलन भएतापनि दैनिक जीवन सम्पादनमा कुनै कठिनाई नहुने , हात वा खुट्टा केहि छोटो भएका , ठुलो अक्षर पढ्न सक्ने, न्यून दृष्टियुक्त व्यक्तिहरू , हत्केलामुनिका कम्तिमा वुढीऔँला र चोरीऔँला भएका , खुट्टाको औँलाका भागहरू नभएका , श्रवणयन्त्र लगाई वा नलगाई ठूलो आवाज सुन्ने तर बोली स्पष्ट भएका सुस्तश्रवण व्यक्तिहरू, स्मरणशक्ति ज्यादै कम भई सिकाई गर्न कठिनाई हुने बौद्धिक अपाङ्गता भएका व्यक्तिहरू 'घ' वर्गमा पर्दछन् । यो सेतो रङ्गमा कालो अक्षरले स्पष्ट पहिचान हुनेगरी जारी गरिनेछ ।

६. अपाङ्गता भएका व्यक्तिहरूको परिचय-पत्रको ढाँचा :

परिचय-पत्र वाहक व्यक्तिको व्यक्तिगत विवरण स्पष्ट हुने एवं निजलाई सरकारी तथा गैरसरकारी निकायहरूबाट उपलब्ध गराइएका सेवा सविधा उपभोगका अभिलेखहरू एवं उपलब्ध अवसरको उपभोग गरिएका अभिलेखहरू समेत स्पष्ट हुनेगरी पासपोर्टको ढाँचामा अनुसूची ३ मा उल्लेख भएअनुसारको २० पृष्ठको परिचय-पत्र चार फरक रङ्गमा उपलब्ध गराइनेछ ।

७. परिचय-पत्र वितरण प्रक्रिया :

क) सम्बन्धित गा.वि.स. वा नगरपालिका मार्फत समाजकल्याण अधिकृतलाई परिचय -पत्रको लागि अपाङ्गता भएका व्यक्ति स्वयं वा निजको अभिभावक /संरक्षकले अनुसूची २ बमोजिम निवेदन दिनुपर्नेछ ।

ख) सम्बन्धित गा.वि.स./न.पा. ले स्पष्ट नदेखिने अपाङ्गताको हकमा स्थानीय निकायको सिफारिस सहित समाजकल्याण अधिकृत समक्ष पठाउनुपर्नेछ ।

ग) दरखास्तमा आफ्नो उमेर अपाङ्गता खुलेको लिखित प्रमाणित नक्कल , अशक्तताको गंभीरताको आधारमा स्थाईरूपले काम गर्न सक्षम नभएको विवरण संलग्न हुनुपर्नेछ । यस प्रयोजनको लागि जन्म दर्ता प्रमाणपत्र , नागरिकताको प्रमाणपत्र , जग्गाधनि

प्रमाणपुर्जा, विद्यालयको प्रमाणपत्र, जि.प्र.का.मा दर्ता भएका अपाङ्ग सम्बन्धी कार्य गर्ने संघसंस्थाले गरेको सिफारिसमध्ये कुनै एक वा त्यस्तै अन्य प्रमाणित लिखतलाई आधार मानिनेछ ।

घ) परिचय-पत्र सिफारिस समिति :

परिचय-पत्रको लागि पर्न आएका निवेदनहरू छानविन गरी समाजकल्याण अधिकृत समक्ष सिफारिस गर्न निम्नबमोजीमा एक परिचय-पत्र सिफारिस समिति रहनेछ ।

- १) संयोजक - सहायक प्रमुख जिल्ला अधिकारी
- २) सदस्य - योजना अधिकृत, जिल्ला विकास समिति
- ३) सदस्य - जिल्ला जनस्वास्थ्य अधिकृत
- ४) सदस्य - राष्ट्रिय अपाङ्ग महासंघ नेपालमा आवद्ध

संघ संस्थाका प्रतिनिधि वा सम्बन्धित

जिल्ला प्रशासन दर्ता भएको अपाङ्गता

क्षेत्रमा काम गर्ने संस्थाको प्रतिनिधि

- ५) सदस्य सचिव - महिला विकास अधिकृत

ड) समितिको बैठक आवश्यकता अनुसार समाजकल्याण अधिकृतले बोलाउने सक्नेछ तर यस्तो बैठक वर्षमा कमितीमा ६ पटक बस्नुपर्नेछ ।

च) प्रत्यक्ष रूपमा अपाङ्गता देखिने अपाङ्गता भएका व्यक्तिहरू, जस्तै अङ्ग भङ्ग भएका, पूर्ण दृष्टिविहिन, पूर्ण अशक्त अपाङ्ग, अति अशक्त बौद्धिक अपाङ्ग (सुस्त मनस्थिति) र अति अशक्त बहिरा आदिलाई परिचयपत्र वितरण गर्ने समितिले अनुमोदन मात्र गरी परिचय -पत्र बैठक अगाडी तत्काल नै दिन सकिनेछ ।

छ) गाउँघरमा रहेका माथि 'च' अनुसारका अपाङ्गता भएका व्यक्तिहरूलाई परिचय -पत्र उपलब्ध गराउन गा.वि.स. बाट सिफारिस गराई समाजकल्याण अधिकृतले अभिभावक वा संरक्षकको जण रोहवरमा सोझै उपलब्ध गराउन सकिने र नदेखिने खालको वा अपाङ्गता मात्राको

आधारमा चिकित्सकको सिफारिस लिनुपर्ने भएमा समितिले निर्णय गरेर परिचय-पत्र उपलब्ध गराउनु पर्नेछ ।

ज) सामान्यतया परिचय-पत्र अपाङ्गता भएका व्यक्ति स्वयं उपस्थित भई बुझेर लानुपर्नेछ । तर पूर्ण अशक्त अपाङ्गता भएको कारणले आफैं उपस्थित हुन नसक्ने भएमा त्यस्तो अवस्थाको विवरण र जिल्लास्थित अपाङ्गता क्षेत्रमा कार्य गर्ने संस्थाको सिफारिससहित आएमा निजको संरक्षक वा अभिभावकले बुझेर लान सक्नेछ ।

झ) दुर्गम गाउँमा रहेका अपाङ्गता भएका व्यक्तिहरूलाई गा.वि.स.को समन्वयमा घुम्तिटोली खटाई वा समाजकल्याण अधिकृतको उपस्थिति गराई यथास्थानमै परिचय -पत्र वितरण गराउने । यसरी यथास्थानमै परिचय -पत्र वितरण गराउँदा जिल्ला प्रशासन कार्यालयको प्रतिनिधि , स्थानीय विद्यालयको शिक्षक प्रतिनिधि र स्वावलम्बी संस्थाको प्रतिनिधि समेत उपस्थित गराई गा.वि.स.ले समन्वय गर्नुपर्ने ।

ञ) परिचय-पत्र प्राप्त गर्न योग्य व्यक्तिहरूबाट प्रतिव्यक्ति तीन प्रति (संभव भएसम्म अपाङ्गता स्पष्ट देखिने) फोटो संकलन गरी सम्बन्धित गा.वि.स./न.पा. मा एक प्रति र महिला विकास कार्यालयमा एक प्रति, समाजकल्याण अधिकृतको कार्यालयमा एक प्रति राख्नुपर्नेछ ।

ट) परिचय-पत्र प्राप्त व्यक्तिहरूको लगत अनुसूची ४ बमोजिमको ढाँचामा वा तोकिएबमोजिमको सफ्टवेयरमा कम्प्युटराइज गरी समाजकल्याण अधिकृतको कार्यालय र महिला विकास कार्यालयमा राखी अर्धवार्षिक रूपमा महिला बालबालिका तथा समाजकल्याण मन्त्रालयमा जानकारी गराउनु पर्नेछ ।

ठ) समाजकल्याण अधिकृतको कार्यालयले अनुसूची ३ बमोजिमको परिचय -पत्र (अपाङ्गता भएका व्यक्तिहरूलाई) निःशुल्क उपलब्ध गराउनु पर्नेछ ।

ड) परिचय-पत्रको प्रतिलिपि लिन सम्बन्धित प्रहरी कार्यालयको सिफारिस वा न .पा./गा.वि.स.को सिफारिस सहित अपाङ्गता परिचय-पत्र सिफारिस समितिमा पेश गर्नुपर्नेछ ।

८. विविध

क) परिचयऔपत्र सिफारिस समितिले आफ्नो कार्यविधि आफैं निर्धारण गर्नेछ ।

ख) परिचयऔपत्र वितरण सम्बन्धमा माथि उल्लेखित व्यवस्था बाहेक अन्य बिषयमा मन्त्रालयले दिएको निर्देशनको अधिनमा रहि समाजकल्याण अधिकृत र महिला विकास अधिकृतले काम गर्नुपर्नेछ ।

- ग) परिचयऔपत्र वितरणको अनुगमन अपाङ्ग सेवा राष्ट्रिय समन्वय समितिले गर्नेछ ।
- घ) यो निर्देशिका लागू हुनुअगाडी प्राप्त अपाङ्गता परिचयऔपत्र सम्बन्धित निकायमा बुझाई यस निर्देशिका बमोजिमको परिचयऔपत्र लिनुपर्नेछ ।
- ड) अपाङ्ग परिचयऔपत्र वितरण निर्देशिकाऽ २०५७ खारेज गरिएको छ ।

अनुसूची १

अपाङ्गताको परिभाषा तथा वर्गीकरण, २०६३

१. अपाङ्गताको परिभाषा : शरीरका अङ्गहरू र शारीरिक प्रणालीमा भएको समस्याका कारण भौतिक, सामाजिक, सांस्कृतिक वातावरणका साथै सञ्चार समेतबाट सिर्जना भएको अवरोधसमेतले दैनिक कृयाकलाप सामान्य रूपमा सञ्चालन गर्न एवं सामाजिक जीवनमा पूर्ण सहभागी हुन कठिनाई हुने अवस्थालाई अपाङ्गता भनिन्छ ।

२. अपाङ्गताको वर्गीकरण : शारीरिक अङ्गहरू र शारीरिक प्रणालीमा भएको समस्या एवं कठिनाईका प्रकृति अनुसार अपाङ्गतालाई निम्नबमोजिम सात प्रकारमा वर्गीकरण गरिएको छ ।

२.१. शारीरिक अपाङ्गता : स्नायु, मांशपेशी र जोर्नीहरू तथा हड्डीको बनावट एवं सञ्चालन कार्यहरूमा भएको समस्याका कारणबाट व्यक्तिमा शारीरिक अङ्गहरूको सञ्चालन, प्रयोग र हिँडुलमा आएको समस्या शारीरिक अपाङ्गता हो । जस्तै : बाल पक्षघात (पोलीयो), मस्तिष्क पक्षघात (Cerebral Palsy), शारीरिक अङ्गविहिन, कुष्ठरोग, मांशपेशी विचलन (Muscular Dystrophy) र मेरुदण्ड सम्बन्धि स्थाई समस्या, क्लव फीट (पैताला फर्केको), रिकेट्स, हड्डीसम्बन्धी समस्याका कारण उत्पन्न अशक्तता इत्यादि शारीरिक अपाङ्गता हो । होचा पुङ्काहरू (WHO को परिभाषा अनुसार) पनि यस वर्गीकरणमा पर्दछन् ।

२.२. दृष्टिसम्बन्धी अपाङ्गता : दृष्टिसम्बन्धि समस्याका कारण व्यक्तिमा कुनै पनि वस्तुको आकृति, आकार, रूप र रङ्गको ज्ञान नहुने स्थिति दृष्टिसम्बन्धी अपाङ्गता हो । यो दुई प्रकारको हुन्छ ।

क) दृष्टिविहिनता (Blind) : कुनै व्यक्ति औषधि, सल्य चिकित्सा तथा चस्मा प्रयोगजस्ता उपचारबाट पनि दुवै आँखाले हातको औँला १० फीटको दुरीबाट छुट्याउन सक्दैन अर्थात् स्नेलेन (Snellen) चार्टको पहिलो लाइनको अक्षर (३/६०) पढ्न सक्दैन भने त्यस्तो व्यक्ति दृष्टिविहिन हो ।

ख) न्यून दृष्टियुक्त (Low Vision) : कुनै व्यक्तिको औषधि, सल्य चिकित्सा तथा चस्मा प्रयोगजस्ता उपचारबाट पनि २० फीटको दुरीबाट हातको औँला छुट्याउन सक्दैन अर्थात् स्नेलेन (Snellen) चार्टको चौथो लाइनको अक्षर (६/१८) पढ्न सक्दैन भने त्यस्तो व्यक्ति न्यून दृष्टियुक्त हो ।

२.३. सुनाई सम्बन्धी अपाङ्गता : सुनाइका अङ्गहरूको वनावट एवं स्वरको पहिचान , स्थान , उतारचढाव र स्वरको मात्रा र गुण छुट्टयाउने कार्यमा व्यक्तिमा भएको समस्या सुनाइसम्बन्धी अपाङ्गता हो । यो दुई प्रकारको हुन्छ ।

२.३.१. बहिरा (Deaf) : नसुन्ने, अस्पष्ट बोल्ने वा बोल्न नसक्ने र सञ्चारका लागि साङ्केतिक भाषा प्रयोग गर्नुपर्ने व्यक्ति बहिरा हो । ८० डेसिबल (80DB) भन्दा माथिको ध्वनी पनि सुन्न नसक्ने व्यक्तिलाई बहिरा भनिन्छ ।

२.३.२. सुस्तश्रवण (Hard of Hearing) : कान कम मात्र सुन्ने तर कम सुनेर सफासँग बोल्न सक्ने थोरैमात्र बोल्न सक्ने , सुन्नलाई कानमा श्रवणयन्त्र राख्नुपर्ने व्यक्ति सुस्तश्रवण हो । ६५ डेसिबलदेखी ८० डेसीबलसम्मको ध्वनी सुन्न सक्ने व्यक्तिलाई सुस्त श्रवण भनिन्छ ।

२.४. श्रवणदृष्टिविहिन (Deafblind) : श्रवण र दृष्टिविहिनता दुवै भएको व्यक्ति श्रवणदृष्टिविहिन (Deaf-Blind) अपाङ्ग मानिनेछ ।

२.५. स्वर र बोलाईसम्बन्धी अपाङ्गता : स्वर र बोलाई सम्बन्धी अङ्गहरूमा उत्पन्न अप्ठेरोको कारण तथा बोल्दा स्वरको उतारचढावमा कठिनाई , बोली स्पष्ट नहुनु , बोल्दा शब्द वा अक्षर दोहोरिनु स्वर र बोलाई सम्बन्धी अपाङ्गता हो ।

२.६. मानसिक अपाङ्गता : मस्तिष्क र मानसिक अङ्गहरूमा आएको समस्या तथा सचेतन , अभिमुखिकरण, स्फूर्ति , स्मरणशक्ति , भाषा , गणना जस्ता बौद्धिक कार्य संपादनका सन्दर्भमा आउने समस्याका कारणले उमेर र परिस्थिति अनुसार व्यवहार गर्न नसक्नु तथा बौद्धिक सिकाईमा ढीलो हुनुलाई मानसिक अपाङ्गता मानिनेछ । यो निम्न तीन प्रकारको हुन्छ ।

२.६.१. बौद्धिक अपाङ्गता /सुस्त मनस्थिति : १८ वर्षको उमेर अगावै बौद्धिक विकास नभएका कारणले उमेर वा वातावरणसापेक्ष कृयाकलापहरू गर्न कठिनाई हुने व्यक्तिलाई बौद्धिक अपाङ्ग/सुस्त मनस्थिति मानिनेछ ।

२.६.२. मानसिक अस्वस्थता (Mental Illness) : मानसिक अस्वस्थता वा कमीकमजोरी वा विकृतिको कारण दैनिक जीवनयापन गर्न कठिनाई हुने अशक्ततालाई मानसिक अस्वस्थता मानिनेछ ।

२.६.३. **अटिज्म (Autism)** : जन्मजात रूपमा कुनै व्यक्तिको उमेरको विकाससँगै सामान्य व्यवहार नदेखिनु, अस्वभाविक प्रतिक्रिया देखाउनु , एउटै कृया लगातार दोहोर्याइरहनु , अरुसँग घुलमील नहुनु, वा तिब्र प्रतिक्रिया गर्नुलाई अटिज्म मानिनेछ ।

२.७. **बहुअपाङ्गता** : माथि उल्लेखितमध्ये एउटै व्यक्तिमा दुई वा दुईभन्दा बढी प्रकारका अपाङ्गताको समस्यालाई बहुअपाङ्गता मानिनेछ ।

३. अशक्तताको गम्भिरताका आधारमा अपाङ्गताको वर्गीकरण :

क) पूर्ण अशक्त अपाङ्गता : दैनिक कृयाकलाप सम्पादन गर्न निरन्तर अरुको सहयोग लिँदा पनि कठिनाई हुने अवस्थालाई पूर्ण अशक्त अपाङ्गता मानिनेछ ।

ख) अति अशक्त अपाङ्गता : वैयक्तिक कृयाकलापहरू सम्पादन तथा सामाजिक कृयाकलापमा संलग्न हुन निरन्तर अरुको सहयोग लिनुपर्ने स्थितिलाई अति अशक्त अपाङ्गता मानिनेछ ।

ग) मध्यम अपाङ्गता : भौतिक सुविधा, वातावरणीय अवरोधको अन्त्य, शिक्षा र तालिम भएमा अरुको सहयोग लिएर वा नलिइकन नियमित दिनचर्या र सामाजिक कृयाकलापमा सहभागी हुन सक्ने अवस्थालाई सामान्य अपाङ्गता मानिनेछ ।

४) अपाङ्गपन निर्धारण (परिभाषण) २०५६ खारेज गरिएको छ ।

द्रष्टव्य

१. "व्यक्तिको शारीरिक अङ्गहरूको वनौट र कार्यहरू " भन्नाले शरीर सञ्चालन सम्बन्धी , दृष्टि सम्बन्धी, स्वर र सुनाई सम्बन्धी , मानसिक, मांसपेशी र स्नायूसम्बन्धी र अन्य प्रणालीका अङ्ग र कार्यहरूलाई जनाउनेछ ।

२. "नियमित दिनचर्याको कार्यहरू र सामाजिक जीवनक्षेत्रमा सहभागीता भन्नाले " व्यक्तिको सिकाई, दैनिक कामहरू , संचार, चलफीर, स्वयं हेरचाह , घरेलु जीवन , अन्तरकृया , समाहित शिक्षा, रोजगारी, सामुदायिक एवं नागरिक जीवनका क्षेत्रका कार्यहरू र सहभागितालाई जनाउँछ ।

३. "विद्यमान सामाजिक एवं भौतिक वातावरणबाट सिर्जित अवरोध " भन्नाले मनोसामाजिक , प्रविधि, प्राकृतिक तथा मानवनिर्मित वातावरण , धारणागत , सेवा प्रणाली र नीतिहरूबाट सृजना भएको अवरोधलाई जनाउँछ ।

४. सहभागिता, सुविधा तथा प्रतिनिधित्व समेतका लागि सुस्त मनस्थिति र पूर्ण अशक्तता भएका अपाङ्गका हकमा आमाबाबु वा प्रत्यक्ष रूपमा पालनपोषणमा संलग्न व्यक्तिलाई अभिभावक वा सरोकारवाला मानिनेछ ।
५. अशक्तताको आधारमा गरिएको वर्गीकरणलाई निर्देशिकामा स्पष्ट पारिनेछ ।
६. यस सम्बन्धी अन्य कुराको हकमा प्रचलित ऐनस नियमबमोजीम हुनेछ ।

अनुसूची २

अपाङ्गता भएका व्यक्तिको परिचयऔपत्र आवेदन फारम

फोटो

मिति:.....

श्री समाजकल्याण अधिकृत ज्यू

मार्फतगा.वि.स./न.पा.

विषय : अपाङ्गता भएका व्यक्तिको परिचयऔपत्र पाउँ ।

महोदय,

म निम्नलिखित कारणले अपाङ्गता भएका व्यक्तिको परिचय -पत्र पाउन योग्य भएकोले सो आधारमा उक्त परिचय-पत्र पाउन अनुरोध गर्दछु । मैले पेश गरेको विवरण ठिक साँचो छ , झुट्टा ठहरेमा मेरो परिचय -पत्र रद्द गरेमा वा भविष्यमा समेत परिचय -पत्र नपाउने गरी अयोग्य ठहर्याएमा वा प्रचलित कानून बमोजिम अन्य सजाय भोग्न मञ्जुर छु ।

१. नाम थर उमेर..... लिङ्ग.....

२. ठेगाना:

क) स्थाई ठेगाना : नगरपालिका/गा.वि.स. वडा नं.टोल

ख) अस्थायी ठेगाना: नगरपालिका/गा.वि.स.वडा नं.....टोल.....

ग) सम्पर्क टेलीफोन वा मोवाइल नम्बर

३. संरक्षक/अभिभावकको नाम थर निवेदकको नाता

४. संरक्षक/अभिभावकको टेलीफोन वा मोवाइल नम्बर

५. नेपाल सरकारको परिभाषा र वर्गीकरण अनुसार अपाङ्गताको प्रकार

६. नेपाल सरकारको परिभाषा र वर्गीकरण अनुसार मात्राको आधारमा अपाङ्गताको प्रकार

.....

७. अपाङ्गपन भएको शरीरको अङ्ग वा भागको नाम

८. अपाङ्गपन भएपछि सो भाग वा अङ्गको अवस्था

.....

९. अपाङ्गताको कारण (उपयुक्त स्थानमा ✓ चिनो लगाउनुहोस)

क) रोगको दीर्घ असर

ख) दुर्घटना

ग) जन्मजात

घ) शस्त्र द्वन्द्व

ङ) वशाणुगत

च) अन्य

१०. अपाङ्गता भएपछि शारीरिक रूपमा देखापरेको समस्या वा अप्ठेरो

११. सहायक सामग्री प्रयोग गर्नुपर्ने आवश्यकता भएको वा नभएको (उपयुक्त स्थानमा ✓ चिनो लगाउनुहोस)

क) भएको

ख) नभएको

१२. आवश्यकता भएको भए कस्तो प्रकारको सहायक सामग्रीको प्रयोग गर्नुपर्ने हुन्छ ?

१३. सहायक सामग्रीको प्रयोग गर्ने गरेको/नगरेको (उपयुक्त स्थानमा ✓ चिनो लगाउनुहोस)

क) गर्ने गरेको

ख) गर्ने नगरेको

१४. सहायक सामग्रीको प्रयोग गर्ने गरेको भए सामग्रीको नाम

१५. अन्य व्यक्तिको सहारा विना नै आफ्ना कस्ता कस्ता प्रकारका दैनिक कार्य गर्न सक्नुहुन्छ ?

क)

ख)

ग)

घ)

ङ)

च)

१६. अन्य व्यक्तिको सहारा लिनुहुन्छ भने कुन कुन कामको लागि लिनुहुन्छ ?

क)

ख)

ग)

घ)

ङ)

च)

१७. पछिल्लो शैक्षिक योग्यता (उपयुक्त स्थानमा ✓ चिनो लगाउनुहोस)

क) निरक्षर	ख) साक्षर	ग) प्राथमिक तह
घ) निम्न माध्यमिक तह		ड) माध्यमिक तह
च) उच्च माध्यमिक तह		छ) स्नातक तह
ज) स्नातकोत्तर तह		झ) विद्यावारिधि तह

१८. कुनै तालिम प्राप्त गर्नुभएको भए :-

- क)
- ख)
- ग)
- घ)

१९. हालको पेशा :-

क) अध्ययन	ख) खेती किसानी	ग) स्वरोजगार
घ) शीप विकास	ड) अध्यापन	च) सरकारी नोकरी
छ) निजी क्षेत्रमा नोकरी		ज) केही नगरेको
झ) अन्य		

निवेदक

नाम

.....

दस्तखत

अनुसूची ३

(निर्देशिका नं. ६ सँग सम्बन्धित)

नेपाल सरकार

महिला, बालबालिका तथा समाजकल्याण मन्त्रालय

परिचय-पत्र नम्बर

निशाना छाप

फोटो

अपाङ्गता परिचयप-पत्र

(अपाङ्ग संरक्षण तथा कल्याण नियमावली, २०५१ को नियम ५ अनुसार)

१. नाम थर :-

२. ठेगाना :

क) स्थायि :-

ख) अस्थायि:-

३. जन्म मिति:-

४. नागरिकता नम्बर:-

५. लिङ्ग:- पुरुष/महिला/अन्य

६. विवाहित/अविवाहित:-

७. शैक्षिक योग्यता:-

८. पेशा:-

९. अपाङ्गताको किसिम:-

१०. बाबु/आमा वा संरक्षकको नाम, थर:-

११. ठेगाना:-

१२. अपाङ्गता भएका व्यक्तिसँगको नाता:-

१३. अपाङ्गता भएका (सम्बन्धित व्यक्ति) को दस्तखत:-

दायाँ	बायाँ

१४. परिचय प्रदान गर्ने अधिकारीको:

दस्तखत :-

नाम,थर:-

पद: समाजकल्याण अधिकृत

कार्यालय:-

जिल्ला:-

मिति:-

१५. परिचय-पत्र वाहकले प्राप्त गरेको सेवा सुविधा:-

१६. प्राप्त सेवा, सुविधाको विवरण:-

१७. सेवा, सुविधा प्रदान गर्ने निकाय:-

१८. सेवा सुविधास प्राप्त मिति:-

१९. सेवा प्रदायकको हस्ताक्षर:-

द्रष्टव्य:-

१. यो परिचय-पत्र सुरक्षित राख्नुपर्नेछ ।

२. यो परिचय-पत्र कसैले पाएमा कुनै पनि महिला विकास कार्यालय वा जिल्ला प्रशासन कार्यालय वा जिल्ला प्रहरी कार्यालयमा बुझाइदिनुहोला ।

अनुसूची ४

केन्द्रमा र जिल्लास्थित कार्यालयमा राखिने रेकर्ड

निर्देशिका नं. ७ (ट) सँग सम्बन्धित

क्रम संख्या :-

परिचयऔपत्र नम्बर:-

१. नाम थर :-

२. ठेगाना :

क) स्थायि :-

ख) अस्थायि:-

३. जन्म मिति:-

४. नागरिकता नम्बर:-

५. लिङ्ग:- पुरुष/महिला/अन्य

६. विवाहित/अविवाहित:-

७. शैक्षिक योग्यता:-

८. पेशा:-

९. अपाङ्गताको किसिम:-

१०. बाबु/आमा वा संरक्षकको नाम, थर:-

११. ठेगाना:-

१२. अपाङ्गता भएका व्यक्तिसँगको नाता:-

१३. अपाङ्गता भएका (सम्बन्धित व्यक्ति) को दस्तखत:-

दायाँ	बायाँ

१४. परिचय प्रदान गर्ने अधिकारीको:

दस्तखत :-

नाम,थर:-

पद: समाजकल्याण अधिकृत

कार्यालय:-

जिल्ला:-

मिति:-

१५. परिचय-पत्र वाहकले प्राप्त गरेको सेवा सुविधा:-

१६. प्राप्त सेवा, सुविधाको विवरण:-

१७. सेवा, सुविधा प्रदान गर्ने निकाय:-

१८. सेवा सुविधास प्राप्त मिति:-